

1986

İHD

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

**SAMSUN-BAFRA, GİRESUN, TRABZON, RİZE-
KALKANDERE VE ERZURUM CEZAEVLERİ**

**CEZAEVLERİNDE YAŞANAN HAK İHLALLERİ
ARAŞTIRMA & İNCELEME
RAPORU**

18 KASIM 2011

GİRİŞ:

Çeşitli tarihlerde, Samsun-Bafra, Giresun, Trabzon, Rize-Kalkandere ve Erzurum cezaevlerinde bulunan mahpuslar ve onların aileleri, cezaevlerinde yaşandığını iddia ettikleri hak ihlalleriyle ilgili İHD genel merkezimize ve Diyarbakır şubemize başvuruda bulunarak, yardım talep etmişlerdir.

Başvurular daha çok;

Sağlık sorunları, sevkler, sevk sırasında ve gidilen cezaevinde yapılan kötü muamele, haberleşme haklarına getirilen kısıtlamalar, disiplin cezaları, cezaevlerindeki kapasite fazlalığından kaynaklı yaşanan ihlaller, radyolarının “zararlı yayınlar” içeriyor gerekçesiyle ellerinden alınması, spor ve hobi haklarının engellenmesi, zaman zaman adli mahpuslarla siyasi mahpusların karşı karşıya geliyor olması, özellikle çatışma ortamının hala devam ettiği ülkemizde ölümlerin yaşandığı dönemlerde havalandırmalara yabancı cisimlerin atılarak hakaret ve tehdit edildikleri ve bu durumun görevliler tarafından destek görmesi, bazı cezaevlerinde adli mahpuslarla siyasi mahpusların havalandırma alanlarının yakın olması, aile görüşlerinde bahsedilen mahpuslarla aynı yerde görüşe çıkartıldıkları, yine sorun yaşanan mahpuslarla hastane vb. sevklerin aynı güne denk getirildiği ve aynı araçla götürüldükleri ve bu durumun ciddi sorunlara neden olduğu, sıcak su kullanımının yeterli olmaması, demirbaş sayılan malzemelerin bile ücret karşılığında verildiği, cezaevi girişlerinde çırılçıplak kaldırıldıklarını (arama gerekçesiyle) bu onur kırıcı ve zaman zaman tacize varan arama şeklini kabul etmeyen mahpusların darp edildiğini ve disiplin cezasına çarptırıldıkları, ile ilgilidir.

İHD anılan cezaevlerindeki bu ve benzeri iddialarla ilgili araştırma ve durum tespiti yapabilmek amacıyla Genel Başkan Yardımcısı Sevim Salihoğlu, MYK üyesi ve Diyarbakır Şube Yöneticisi Serdar Çelebi ve Diyarbakır Şube Yöneticisi Pınar Dalkuş'tan oluşan heyet anılan cezaevlerine giderek incelemelerde bulunmuştur.

Heyet, 1 Kasım 2011 tarihinde Samsun Bafra T Tipi Kapalı Cezaevi, 2 Kasım 2011 tarihinde Giresun E Tipi Kapalı Cezaevi ve Trabzon E Tipi Kapalı Cezaevi, 3 Kasım 2011 tarihinde Rize Kalkandere L Tipi Kapalı Cezaevi, 4 Kasım 2011 tarihinde Erzurum H Tipi Kapalı Cezaevi ve E Tipi Kapalı Cezaevi'ne giderek anılan cezaevlerinin müdürleri ve savcılarıyla görüşmeler yapmıştır. Erzurum H Tipi Kapalı Cezaevi Müdürü kendisinin devlet memuru olduğunu, (beyanat veremeyeceğini) ifade ederek randevu talebimizi reddetmiştir. Rize-Kalkandere L Tipi Kapalı Cezaevi'ne mahpuslarla görüşmeye giden avukat arkadaşlarımıza uygulanan kötü muamele nedeniyle cezaevi müdürü ile yapılacak olan görüşme heyet tarafından cezaevinde bulunan bazı görevlilerin provakatif davranışlarına yeniden maruz kalınacağı düşüncesiyle iptal edilmiştir. Heyetimizde bulunan Diyarbakır şubemiz yöneticilerinden Serdar Çelebi ve Pınar Dalkuş Avukat olduklarından cezaevinden İHD'ye başvuran bazı mahpuslarla görüşme yapmıştır.

YAPILAN GÖRÜŞMELER:

Mahpuslarla yapılan görüşmeler:

Samsun-Bafra T Tipi Kapalı Cezaevi:

*Diyarbakır D Tipi Kapalı Cezaevi'nden 15-16 Haziran 2011 tarihinde Bafra T Tipi Kapalı Cezaevi'ne sevk edildiklerini arama adı altında elbiselerinin çıkarıldığını, karşı çıkanların darp edildikleri,

*Cezaevi görevlileri sayım için koşullara geldiklerinde herkesin kalkıp tek sıra haline gelmesini istediklerini, kabul etmeyince de darp ve hakaretlere maruz kaldıklarını, 19 veya 20

Ekimde normalde birkaç kişi ile yapılan sayım için yaklaşık 40 kişinin koğuşa gelip mahpusları tek sıra haline getirmek istediklerini, bu durumun onur kırıcı olduğu için kabul edilmeyeceğini söylediklerini, Tahsin AYDIN, Mahsum Oruç, Edip CİNAKLI ve Savaş Koçyiğit'in bu kişilerce darp edildiğini, yaptıkları şikayet ile ilgili sonucun henüz gelmediğini ancak, kendileri hakkında soruşturma başlatıldığını,

*Cezaevinde bazı akşamlar dinlenmeye çekildikleri vakitte çok yüksek sesle koğuşlara "Onuncu Yıl Marşı" ve "Ölürüm Türkiyem" marşının dinletildiği,

*Koğuş havalandırmasının çok küçük olduğunu, 15 kişi kaldıkları koğuştaki havalandırmaya ancak beşer beşer çıkabildikleri,

*Revire çıkma taleplerine çok geç cevap verildiğini, çoğu zaman iyileştikten sonra revire götürüldüklerini, genel itibarıyla da ilaç verilmediği,

*Ziyaret sürelerine riayet edilmediğini, bazen çok kısa bir süre görüştürüldüklerini, aileleri görüş odasına alındıktan sonra süreyi başlattıklarını, kendilerinin görüş yerine gidinceye kadar geçen süreyi görüş süresinden saydıklarını, bu nedenle bazen uzaktan gelen aileleriyle ancak 15 dakika görüşebildikleri,

İfade edilmiştir.

Giresun E Tipi Kapalı Cezaevi:

*Kürtçe müzik dinlemek istediklerini ve bunun ancak uzun dalga çeken radyolarda mümkün olduğunu, ancak bu radyolar aracılığıyla örgüt talimatı aldıkları gerekçesiyle bu radyoların alındığı, itirazlara rağmen verilmediğini,

*Giresun cezaevinde 18 siyasi mahpusun olduğu, 15'inin aynı koğuştaki kaldıkları, ancak, havalandırma pencerelerinin adli tutukluların koridoruna baktığını, çatışmaların yoğunlaştığı asker ölümlerinin gerçekleştiği dönemlerde adli mahpusların bu pencerelerden çeşitli cisimler atarak hakaret ve tehditlerde bulduklarını, Cezaevi yönetimine bildirmelerine rağmen herhangi bir önlemin alınmadığını,

*Cezaevi imkânlarının uygun olmadığı gerekçe gösterilerek spor ve hobi imkânlarının engellendiğini,

*Haftada sadece iki gün birer saat sıcak su verildiğini, koğuştaki 15 kişi oldukları için bir saatlik süre hem banyo yapmalarına hem de temizlik, çamaşır gibi işleri için yeterli olmadığını,

*Demirbaş sayılan mutfak dolabı, tabak, nevresim gibi bazı malzemelerin eksik olduğu, talep ettiklerinde ücret karşılığında verilebileceğinin ifade edildiğini, ayrıca cezaevi yönetimi tarafından kendilerine verilen küçük makaslar güvenlik gerekçesiyle geri alındığını,

*Ailelerinin açık görüş için geldiklerinde adli ve siyasilere aynı anda ve aynı yerde görüşe çıkarıldıklarını bu durumun da kendilerini onlarla karşı karşıya getirebileceği endişesi taşıdıkları,

*Hasta mahpusların doktora götürüldükten sonra tedavi esnasında kelepçelerinin çıkarılmadığı, bu durumun tedavi olması gereken mahpuslar tarafından kabul edilmeyince de tedavileri yapılmadan geri getirildikleri,

*Doktorların hasta olan mahpusları muayene etmeden, yüzüne bakmadan dokunmadan rahatsızlığını psikolojik olduğunu söyleyip geri gönderebildiğini,

*Mahpusların çoğunda mide rahatsızlığı, bel fitiği gibi rahatsızlıkların mevcut olduğunu ancak ciddi anlamda tedavilerinin yapılmadığı.

İfade edilmiştir.

Trabzon E Tipi Kapalı Cezaevi:

*Burhan Urtekin isimli arkadaşlarının çölyak hastası olduğunu, tedavisinin yapılmadığı gibi doktorlar tarafından kendisine tahliye talebinde bulunmasını diye rapor verilmediği, verildiyse de kendilerinin bilmediğini, raporun geciktiriliyor olabileceğini,

*Abdullah Kebude isimli mahpusun hastaneye götürülürken adli tutsaklarla aynı ring aracında götürüldüğü ve saldırıya uğradığı,

İfade edilmiştir.

Rize Kalkandere L Tipi Kapalı Cezaevi:

*Cezaevine ilk getirildiklerinde girişte başka bir cezaevinden sevk edilmelerine rağmen soyunmalarının istendiği, bu taleplere uymayanlara disiplin cezaları verildiği,

*Üst aramalarının tacize varan biçimde olabildiği, aramalar esnasında ayakkabılarının çıkarıldığı, ayakkabılarını ters çevirip yere vurmalarının istendiği, gardiyan eşliğinde koğuştan çıktıkları ve döndüklerinde, gardiyan yanımızdan hiç ayrılmamasına rağmen yine üstlerinin arandığı,

*Siyasi mahpusların kaldığı iki koğuşun arasındaki koğuşa adli mahpusların yerleştirildiği, bu durumun adli mahpusların kendilerini taciz ve rahatsız etmesine neden olduğunu, bu durumun ifade edilmesinin ise, gardiyanlar tarafından tehdit amacıyla kullanıldığını,

*Sıcak su saatleri ile sayım saatleri yakın olduğu için banyodan sonra hasta olma korkusuyla bere takan mahpusların sayım esnasında tepkiyle karşılaştıkları, berelerini çıkarmaları ve kılık kıyafetlerine dikkat etmelerinin istendiği,

*Telefonla konuşurken hareketlerine dikkat etmelerinin istendiği, ailesiyle konuşurken eli cebinde diye bir arkadaşlarının birkaç gardiyan tarafından tehdit edildiği, çoğu zaman aileleriyle yaptıkları telefon konuşmaları esnasında kasıtlı gürültü yapıldığı, itiraz ettiklerinde de telefon bağlantılarının kesildiği,

*Sorunlarını yetkililerle paylaşmalarına rağmen çözüm bulunmadığını, sürekli olarak oyalandıklarını,

*Berber sorunlarının olduğunu, bir aydır bu sorununuz çözülecek denmesine rağmen çözülmediğini,

*Haftada sadece iki gün sıcak su verildiğini, bu sürenin bir saatlik süre hem banyo yapmalarına hem de temizlik, çamaşır gibi işleri için yeterli olmadığını,

*Hasan Kaçar adında ciddi bir deri rahatsızlığı olan hasta bir arkadaşlarının olduğunu, ancak tedavisinin yapılmadığını, ayrıca hasta olan birçok arkadaşlarının ciddi anlamda tedavi edilmediklerini, ilaç verilmediğini, ilaç talebinde bulduklarında ücret karşılığında verilebileceğinin belirtildiği,

*Davut Aslan adında şeker hastası bir arkadaşlarının olduğunu, diyet yemekler yemesi gereken bu arkadaşlarına haşlanmış patates dışında diyet yemeği verilmediğini, çoğu zaman diğer mahpuslara verilen yemeğin aynısının verildiği,

*Cezaevine ilk gelenlerin iki ay boyunca spor, hobi, sohbet gibi hiçbir etkinliğe çıkarılmadığı, haftada 10 saat hobi faaliyetleri olması gerekirken sadece 2 saat faydalandırıldıklarını, ayrıca açık görüş ve bayram tatillerinde hobi ve sohbet imkânının verilmediği,

*Mektupları Kürtçe olunca geciktirildiğini ya da yollanmadan geri getirildiği,

*Dilekçeleri maddi ve ihtiyaçtan kaynaklı gerekçelerle yarım A4 kâğıdına yazıldığı kabul edilmediği ve geri verildiği,

İfade edilmiştir.

Erzurum H ve E Tipi Kapalı Cezaevleri:

*Yaşadıkları hak ihlalleriyle ilgili yapmış oldukları başvuruların dikkate alınarak savcılık tarafından soruşturma başlatıldığını,

*Sayım sırasında her seferinde kapsamlı aramaların yapıldığı, eşyalarının dağıtıldığı bu uygulamaya itiraz eden mahpusların hücre cezası aldığı,

*Koğuşlarının adli mahpusların koğuşuyla bitişik olduğunu, asker ölümlerinin gerçekleştiği günlerde kendilerine yabancı cisimlerin atıldığını veya hakaretlere maruz kaldıklarını,

*Spor faaliyetlerine sadece ayda bir çıkarıldıklarını, itiraz edip çıkmak istemeyince de disiplin cezaları aldıklarını,
*Hastanelerde kelepçeleri çıkarılmadığı için tedavi olmak istemeyen arkadaşlarının tedavilerinin yapılmadan geri getirildiğini,
*Ailelerinin görüşten önce kapsamlı bir şekilde arandığını, ailelerden bir kısmının bütün kıyafetlerinin hatta iç çamaşırlarının bile çıkarılmak istenmiş olduğunu, bu durumun şikâyet konusu olduğunu ve savcılık tarafından soruşturma başlatıldığını,
*Hak ihlallerine karşı yapılan itiraz ve talepler karşılığında disiplin cezalarına maruz kaldıklarını,
*Başka cezaevlerinden kendilerine gönderilen kitap fotokopileri ve mektuplara el konulduğunu,
*Ulusal bayram, ramazan bayramı ve açık görüş tatili birleştirilip tek bir açık görüş hakkı tanındığını,
*Sorunların birçoğunun aşıldığını ancak hasta mahpuslarla ilgili sıkıntıların hala yaşandığını, Nesimi Kalkan, Mehmet Aras ve Alican Işık'ın ağır hasta olduklarını,
*Başka ciddi rahatsızlığı olan mahpuslara da doktor tarafından alay edildiği, rapor verilmesi talebinde bulunanlara “ tahliye talebinde mi bulunacaksınız “ denilerek dalga geçildiği ve rapor verilmediği, ameliyat olması gerekenlere doktorun “ babam da ameliyat oldu iyileşmedi, boş ver sen de ameliyat olma” denilerek geri gönderildiği,
İfade edilmiştir.

İNSAN HAKLARI HEYETİNİN ZİYARET ETTİĞİ CEZAEVLERİNDE Kİ MÜDÜR VE CUMHURİYET SAVCILARIYLA YAPILAN GÖRÜŞMELER:

Heyetimiz, Samsun-Bafra Cezaevi Müdürü, Giresun Cezaevi Müdürü ve Cezaevi Savcısı ile Erzurum Cumhuriyet Başsavcısı ve Cezaevi Savcısı ile görüşmeler yapmıştır. Bafra Başsavcılığı heyetin Bafra'da olduğu gün Adalet Bakanlığında yetkililerinin ilçeyi ziyareti nedeniyle görüşmeyi ertelemiş ancak heyet diğer illerdeki randevular nedeniyle Bafra da kalamamıştır. Rize-Kalkandere cezaevinde bulunan mahpuslarla görüşmeye giden Av. Serdar Çelebi ve Av. Pınar Dalkuş'a yapılan kaba ve kötü muamele (*Anılan cezaevinde avukatlarımıza yapılan kaba ve kötü muamele ayrı bir başlık altındadır*) nedeniyle ve heyet tekrar cezaevine gidildiğinde aynı muameleyle karşılaşacağı düşüncesiyle cezaevi müdürüyle görüşmesini iptal etmiş ve Sevim Salihoğlu cezaevi müdürüyle telefonla görüşerek kaygılarını iletilmiştir. Rize Cumhuriyet Savcılığında istenen randevu talebine yanıt gelmediğinden heyet savcılıkla görüşme yapmamıştır. Erzurum Cezaevi Müdürü şimdiye kadar insan hakları heyetlerinin hiç karşılaşmadığı bir gerekçeyle (*Devlet memuru olduğunu, beyanat veremeyeceğini belirterek*) randevu talebimizi geri çevirmiş, heyet Erzurum Cumhuriyet Başsavcısı ve Cezaevi savcısıyla görüşme gerçekleştirmiştir.

Heyet, yetkililerle yapmış olduğu görüşmelerde, Cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin haklarının ihlal iddialarına dair yapılan başvuruları anlatılmış ve ırkı, rengi, cinsi, dili, dini, siyasi görüşü ne olursa olsun hükümlü, tutuklu ve gözetim altında bulunanların da bütün insanlar gibi insan onuruna yaraşır koşul ve haklara sahip olması gereğinin altı çizilmiştir. Tüm görüştüğümüz yetkililerin de heyetle benzer görüşler taşıdığı, cezaevlerinde bulunan mahpusların hakları konusunda hassas davranıldığı kendileri tarafından da ifade edilmiştir.

AV. SERDAR ÇELEBİ VE AV. PINAR DALKUŞ'UN RİZE-KALKANDERE CEZEVİ GİRİŞİNDE YAŞADIKLARI:

Avukat Serdar Çelebi yaşadıkları olayı şöyle ifade etmiştir: “3 Kasım 2011 tarihinde bazı mahpuslar ile görüşmek üzere Rize L Tipi Kapalı Cezaevine meslektaşım Av. Pınar DALKUŞ

ile birlikte gittik. Kayıt işlemlerinin yapıldığı kapıda kayıt işlemlerimizi yapıp X Ray cihazının bulunduğu kapıdan geçmek üzere gittik. Ben X Ray cihazı herhangi bir sinyal vermediği için geçtim ancak Pınar Hanım geçtiğinde da X Ray cihazı sinyal verince Pınar Hanım üzerinin elle aranmasını istedi. Kapıda bulunan gözlüklü personel “avukat hanım ayakkabınızı da çıkarın” dedi ve devamında da “bilmiyorsan öğren” diye rencide edici ve saygı kuralına aykırı bir şekilde Pınar hanımı dışarıya çıkardı. Biz kapıdan geçtiğimizde herhangi bir ziyaretçi yoktu. Orada bulunan ceza infaz koruma memurları açık görüşün olduğunu biraz beklememiz gerektiğini söylediler. Orada bulunan sandalyelere oturduk. Yaklaşık 5 dakika sonra çok sayıda ziyaretçi cezaevine girmek üzere geldiler. Onlar içeri girdi. Kapıda bulunan personele “neden bizi bekletiyorsunuz” diye sorduğumda “sen geçen senede gelmiştin değil mi?” diye sorunca bende evet gelmiştim dedim, “o zaman orda bekleyin biz sizi çağıracağız” dedi. Bunun saygı ve nezaket kuralına uygun düşmediğini, görevlerinin yasaları uygulamak olduğunu, onlardan yasada olmayan bir şeyi istemediklerini söyledim. Ancak yine emrivaki bir şekilde “geçin orada oturun biz sizi çağıracağız” deyip bizi keyfi bir şekilde orada tutmaya devam ettiler. Kamera kayıtlarından da anlaşılacağı üzere 45 dakikadan daha fazla bir süre keyfi bir şekilde orada tutulduk. Keyfi bir şekilde bekletildiğimizi anlayınca içeri girmeye çalıştık. Ben göz kontrolü yaptıktan sonra içeri girdim. Tüm çabasına rağmen Av. Pınar DALKUŞ içeri giremedi. Daha sonra anladık ki X Ray cihazının bulunduğu kapıda görevli personel ön kapıyı arayarak Av. Pınar DALKUŞ ve benim giriş kaydımız iptal ettirmiş. Ben içeri girmiştim ancak Pınar hanımın giriş kaydı iptal edildiği için giremedi. Bu sırada uzun boylu bir kişi gelip kendisinin 2. Müdür olduğunu söyledi ve hiçbir şey sormadan “Avukat Bey X Ray cihazı ömeden kapıdan geçmeniz lazım” dedi. Bunun üzerine tartışmanın bundan kaynaklanmadığını keyfi bir şekilde burada bekletildiğimizi anlattım. Bunun nedenini sorduğumuzda avukatları içeri alın deyip Pınar hanımı içeri başkasının gözünü okutması sureti ile içeri aldılar. Av. Pınar DALKUŞ orda bulunan bir personelin gözünü cihaza okutması ile ancak geçebildi. İçeriye girdikten sonra da bizimle kimse ilgilenmedi. Biz 10 dakika kadar kimse bizimle ilgilenmediği için ne tarafa gideceğimizi avukat görüş odasının ne tarafta olduğunu kimse göstermediği için koridorda bekledik. Mahpusların bulunduğu tarafta demir parmaklıklı kapının arkasında bulunan bir infaz koruma memuruna, neden bizimle kimsenin ilgilenmediğini sormamız üzerine girişteki memurların bizimle ilgilenmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine yine kimse gelmeyince biz görüş yapmaktan vazgeçip dışarıya çıkmak istedik. Ancak bu şekilde itirazlarımız üzerine memurlar ve kendisinin 1. Müdür olduğunu söyleyen bir kişi gelerek bizim görüş yapabileceğimizi söyledi. Biz neden bize bu şekilde ayrımcı bir tutum sergilendiğini 45 dakikadan fazla bir süredir beklediğimizi ve personel tutumunun yanlış ve saygısızca olduğunu belirttik. Mahpusların görüş odalarına getirildiği belirtilince görüşü gerçekleştirdik. Görüş sona erince kimliklerimizi almak istedik ancak kaydımızın bilinçli bir şekilde iptal edildiğini ve tekrar kayıt işleminin yapılması gerektiği göz kaydı yapılacağı belirtilince tekrar kayıt yaptık ve oradan ayrıldık.”

SONUÇ

Türkiye’de mahpuslara dönük kanunlara göre CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUN (md:1-45 İKİNCİ BÖLÜM) Temel ilkeler İnfazda temel ilke MADDE 2.- (1) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır. (2) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.

Uluslararası sözleşmelerde ise, BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 10. maddesinde açık bir şekilde düzenlenmiştir: “Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler insani

muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahiptir.” Yine BM Mahpusların Islahı için Temel Prensiplerin 1. maddesi; “Bütün mahpuslara doğuştan sahip oldukları insanlık onurunun ve değerinin gerektirdiği saygıyla muamele yapılır.” demektir.

İşkence ve kötü muamelenin diğer biçimleri ise, uluslararası hukukta ve iç hukukumuzda mutlak bir şekilde yasaklanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde-3; “Hiç kimse, işkence ya da insanlık dışı yahut aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutulmayacaktır.”

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 2. maddesi; “ Sözleşmeye Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde işkence olaylarını önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başka tedbirleri alacaktır.” hükmünü taşır.

Bütün bu düzenlemelere rağmen işkence ve kötü muamele ne yazık ki halen devam etmekte; özellikle cezaevlerinde zaman zaman kural tanımaz boyutlara taşınmaktadır. Cezaevlerinin dışarı ile bağlantısının kopuk olması, çoğu zaman işlenen suçtan çok geç haberdar olunmasına neden olmaktadır. Bu durum ise kötü muamelenin tespitini ve delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesini neredeyse olanaksız kılmaktadır. Yine, mağdurun, kötü muameleye maruz kaldığı mekânda tutulmaya devam edilmesi ve faileri ile sürekli karşı karşıya olması da hak arama iradesini olumsuz anlamda etkileyebilmektedir. Mahpuslara uygulanan kötü ve kaba muamele ve kısıtlama araçlarının hukuka aykırı bir şekilde kullanılmasının bizzat işkence olarak değerlendirilebileceği gözden kaçırılmamalıdır

SONUÇ VE HEYETİMİZİN ÖNERİLERİ

Heyet, 4 gün süren bu çalışması sonucunda tespitlerini ve karşılaştıkları sıkıntıları değerlendirilmiş olup, cezaevlerindeki uygulamalar ile ilgili aşağıdaki önerilerinin dikkate alınması gerektiği ve İnsan Hakları Derneği'nin bundan sonraki çalışmalarının da bu çerçevede devam edeceğini bir kez daha ifade etmektedir.

-Cezaevleri fiziki yapısı, maddi koşulları ve uygulanan muameleler bir bütün olarak insan onuruna yakışır nitelikte olmalıdır.

-Cezaevlerindeki yaşam koşullarının, cezaevi dışındaki yaşam koşulları ile mümkün olduğunca uyumlu olmasına özen gösterilmelidir. Tecridin insan üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi için mevzuatta belirtilen programların dışında da mahpusların bir araya gelmeleri sağlanmalı, faaliyetler konusunda kendilerine farklı seçenekler sunulmalıdır. Mahpusların, cezaevinden çıktıktan sonra toplumla uyumlu bir yaşam sürdürebilmesi için mesleki hüner ve yeteneklerini geliştirmesine yönelik uygun ortamlar oluşturulmalıdır.

-Mahpusların muayeneleri mahremiyete uygun şekilde, yalnız yâda en azından kimsenin duyamayacağı bir ortamda yapılmalıdır. Bu ortamın sağlanamadığı durumlarda, muayene sırasında bulunan kişilerin kimlik bilgileri rapora mutlaka yazılmalıdır. Cezaevi hekimi ve tıbbi personelinin istanbul Protokolü eğitimi almaları sağlanmalıdır. Cezaevinde sağlanan tıbbi bakım hizmeti, cezaevi dışındaki olanaklarla eşit hale getirilmelidir. Mahpusların yeterli düzeyde sağlıklı yaşam koşullarına ve tıbbi bakıma erişimi sağlanmalı; sağlık hizmetleri ve mahpusların hekimle görüşme talepleri gereksiz gecikme olmaksızın karşılanmalıdır.

-Disiplin suç ve cezalarında, insan haklarına aykırı yasal düzenlemeler kaldırılmalı ve pratikten kaynaklanan hukuka aykırılıklar giderilmelidir. Başvuru ve şikâyetlerin herhangi bir kısıtlama olmaksızın ve derhal gerekli mercilere ulaştırılması sağlanmalıdır. Adli ve idari mekanizmalar, yapılan başvuru ve şikâyetlerle ilgili etkin soruşturma yürütmelidirler.

-Avukatlarla görüşmenin ve yazışmaların mahremiyeti sağlanmalıdır. Resmi kurumlar ve avukatlarla yapılan yazışmaların denetime tabi tutulması engellenmelidir.

-Aile ve dış dünya ile temas hakkı engellenmemeli, mahpusun yararı gözetilerek dışarı ile ilişkilerinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Bu itibarla ailelerin mahpusları ziyaret edebilmesi için ailelerin ikamet ettikleri yere yakın bir cezaevinde tutulmaları gerekmektedir.

-Mahpusların anadilde görüşme ve yazışma hakları yasal güvence altına alınmalı, mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan engellemeler kaldırılmalıdır.

-Mekân ve üst aramaları sırasında, aramaya maruz kalan kişilere onur kırıcı muamelede bulunulmamasına özen gösterilmelidir. Arama prosedürü insan onuruna aykırı olmamalıdır.

-Yemekler, yeterli ölçüde besin değerine sahip ve makul çeşitlilikte olmalıdır. Sağlık sorunu olan mahpuslara hekim kontrolünde özel diyet yemeği verilmelidir.

-Kantinde satılan ürünler yeterli çeşitlilikte ve cezaevi dışındaki fiyatlarla, hatta daha da düşük düzeyde olmalıdır.

-Cezaevi rejimi, fiziki koşullar ve uygulanan muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanmalıdır.

-İşkence ve Diğer Zalimane, insanlık dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Seçmeli Protokolü"ne uygun şekilde, "bağımsız" ulusal denetim mekanizmalarının oluşturulması sağlanmalıdır.

HEYETİN RİZE-KALKANDERE CEZAEVİ HAKKINDA KANAATİ:

Heyetimiz, hak ihlali olduğu iddia edilen cezaevlerinde yapmış olduğu araştırma ve inceleme neticesinde, geçmişe nazaran bazı iyileşmelerin olduğu, ancak görevli personelden kaynaklı lokal bazı uygulamaların halen devam ettiğini düşünmektedir. Görüştüğümüz tüm cezaevindeki yetkililere hem heyetimize gösterdikleri insani muamele ve hem de mahpusların haklarındaki iyileştirme uğraşlarından dolayı teşekkür ederiz.

Ancak, özellikle Rize- Kalkandere cezaevinde heyette bulunan avukatlarımıza uygulanan muamele, anılan cezaevinde yaşananların ve yaşanabileceklerin kaygısını taşımamıza neden olmuştur. 4 Ağustos 2010 tarihinde de aynı cezaevine yapılan ziyarette benzer kötü muamele ile karşılaşan heyet, 12 Temmuz 2010 tarihinde hazırlamış olduğu raporda kaygılarını belirtmişti. Ancak Rize-Kalkandere L Tipi Kapalı Cezaevi'nde değişen pek bir şeyin olmadığı bir kez daha görülmüştür. Dışarıdan gelerek insan hakları alanındaki gelişmelere yardımcı olmayı hedefleyen gönüllü aktivistlere uygulanan kaba muamele, cezaevlerinde bulunan adli ve siyasi mahpuslara yapılan uygulamaların aynasıdır. Bu nedenle kaygılıyız.

Ayrıca Rize-Kalkandere cezaevinde görev yapan ve üç infaz koruma memurunun 12 Temmuz'da yayınladığımız Rize-Kalkandere Cezaevi raporunda belirtmiş olduğumuz, mahpuslara yönelik kaba ve gayri insani muameleleri konusundaki kaygılarımızda ne kadar haklı olduğumuz anılan kişilerin ve onlarla birlikte hareket eden bir görevlinin Adalet Bakanlığı müfettişlerinin cezaevinde yaptıkları incelemeler sonucu, mahpuslara şiddet uyguladıkları ve işkence yaptıkları, çocuk mahpusları taciz ettikleri iddiasıyla tutuklanarak cezaevine konulmalarıyla ortaya çıkmıştır. Tutukluluk halleri sona eren bu görevlilerin görevlerine iade edildikleri ve hala aynı cezaevinde görev yapıyor olmaları, mahpuslar üzerinde olumsuz etkilenmeye neden olmaktadır.

İnsan Hakları Derneği Rize-Kalkandere cezaevi ile ilgili çalışmalarını süreklileştirecektir. Konu ile ilgili Adalet Bakanlığı'na ve ulusal ve uluslararası kuruluşların da dikkatini çekmek amacıyla bilgi verilecektir. Uluslararası kuruluşlardan ve İnsan Hakları Kuruluşlarından bu cezaevinde inceleme talebimizi yeniliyoruz.

İHD Genel Başkan Yardımcısı Sevim SALİHOĞLU

İHD MYK Üyesi ve Diyarbakır Şube Yöneticisi Av. Serdar ÇELEBİ

İHD Diyarbakır Şube Yöneticisi Av. Pınar DALKUŞ